

Teema: Kestävä elämäntapa ja osallisuus asuinalueilla

MITEN YHTEISÖLLISYYTTÄ JA OSALLISUUTTA VOI EDISTÄÄ JA MITÄ EDISTÄMISTYÖSSÄ KANNATTAÄ VÄLTTÄÄ?

Yhteisöllisyyden ja osallisuuden edistäminen tukevat toisiaan. Monet alla mainituista esimerkeistä tukevat useammankin teeman toteutumista. Kehitettävää olisi vielä erityisesti vaikuttavuuden arvioinnissa. Olisi löydettävä keinoja, miten mitata ja arvioida esimerkiksi kunnan panosten vaikutusta vapaaehtoistyöhön ja sen kehittämiseen.

1. Kumppanuusjärjestetyt ja ylläpidetyt yhteiset kohtaamispaikat ja tilaisuudet

Yhteiset kohtaamispaikat rakentavat ja vahvistavat alueellisia verkostoja ja kotiseutuidentiteettiä. Ne ovat myös luontevia tukiverkoston osia maahanmuuttajien kotoutumisessa. Esimerkiksi Helsingissä käytetty tapa ylläpitää erilaisin kumppanuusjärjestelyin lukuisia asukastiloja ja -taloja on koettu hyväksi. Joissakin kaupunginosissa asukkaat, järjestöt ja muut paikalliset toimijat ylläpitävät yhdessä asukaskahvilaa (esim. Roihuvuoren asukaskahvila Peukaloinen tai asukastalo Ankkurin maahanmuuttajanaisten ylläpitämä kahvila).

Myös erilaisten toistuvien tapahtumien tai muun toiminnan järjestäminen vahvistaa alueellista yhteenkuuluvuutta. Esimerkkejä tällaisista tapahtumista ovat Ihana Kivikko Helsingissä, Korso-ilta Vantaalla ja Meistä on moneksi Espoossa. Edellytyksiä yhteisten tapahtumien järjestämiseen on parannettu esimerkiksi kouluttamalla alueelle järjestyksenvalvoja ja kokoamalla järjestyksenvalvojista verkosto alueen toimijoiden tarpeisiin.

2. Innovatiivisten toimintamallien levittäminen yhdessä jakaen ja oppien sekä asukkaiden arkitiedon arvostaminen ja hyödyntäminen

Vanhukset, nuoret ja maahanmuuttajat sekä heidän kanssaan työskentelevät kannattaa koota yhteistyöhön – yli kuntarajojen. Hyviä esimerkkejä eri toimijoiden välisistä innovatiivisista yhteistyöratkaisista:

- Asukkaiden näkemyksiä ja ideoita haettiin uuden Espoon Vermon asuinalueen suunnitteluun. Wikisuunnittelutyöpajoihin osallistuivat lähialueen asukkaat ja alueen suunnittelijat.
- Helsingin Veto ja Voimaa Mellunkylään -lähidemokratiahankkeen työskentely on tuonut yhteen asukkaat, kaupungin asiantuntijat, päättäjät ja yritykset keskustelemaan oman asuinalueen kehittämisestä ja sen menetelmistä.
- Vantaan alueellisissa turvallisuustyöryhmissä viranomaiset, järjestöt ja muut alueen toimijat voivat vuorovaikutteisesti kehittää alueen turvallisuutta ja viihtyisyyttä

3. Tuki omaehtoisen toiminnan vahvistamiseksi sekä oikein kohdennettu viestintä

Santra-hanke on koonnut sosiaali- ja terveysalan vapaaehtoistoimintaa organisoivia yhteisöjä yhteen Espoon Vapaaehtoisverkostoon. Yhteistyön voimin luodaan paremmat edellytykset vapaaehtoistoiminnalle: verkoston jäsenet järjestävät yhdessä rekrytointitempauksia sekä virkistystä ja koulutusta vapaaehtoisille.

Hankekunnista löytyy hyviä esimerkkejä järjestelmällisestä työstä vapaaehtoistyön kehittämisestä osana yhteisöllisyyden ja osallisuuden kehittämistä. Helsingin eri sektoreita yhdistävä vapaaehtoistyönneuvottelukunta, yhdyskuntatyöntekijät, lähiöasemat, vapaaehtoistyönkoordinaattorit sekä rakennusviraston Hyvä Kasvaa Helsingissä -liikkeen toiminta ovat tästä hyviä esimerkkejä Vantaalla aluekoordinaattorit tukevat monin tavoin asukasosallisuutta ja vahvistavat yhteisöllisyyttä.

MITEN YMPÄRISTÖVASTUULLISUUTTA VOI EDISTÄÄ JA MITÄ EDISTÄMISTYÖSSÄ KANNATTAA VÄLTTÄÄ?

Ympäristövastuullisuuden edistäminen on mahdollista ja järkevää samanaikaisesti yhteisöllisyyden ja osallisuuden edistämisen kanssa. Yllä esitytetyt näkökulmat tukevat myös ympäristövastuullisuuden edistämistä. Ympäristövastuullisuuden edistämässä suhteessa asuinalueiden asukas-yhteistyön kehittämiseen hankkeessa on nähty tärkeäksi:

1. Ympäristövastuullisuuden edistämisen vastuun jakautuminen eri sektoreille.

Ympäristövastuullisuuden edistämistä ei kannatta jättää vain ympäristöasiantuntijoiden, yhden sektorin tai yhden tahon näkökulman varaan.

2. Ympäristövastuullisuuden edistämisen linkittäminen muuhun osallisuuden ja yhteisöllisyyden kehittämistyöhön niin kaupungissa kuin vapaaehtoistyössä.

Eri ympäristöasiantuntijoiden, alueellisten toimijoiden ja kohderyhmien kannattaa tehdä tiivistä yhteistyötä sekä rakentaa alueellista toimintaa yhteistyössä. Tähän tarvitaan kenties jonkin verran uusia resursseja, mutta etenkin uudenlaista ajattelua, joka pidemmällä aikavälillä voisi tuoda tehokkuutta sekä ympäristövastuullisuuden edistämiseen että osallisuuden toteutumiseen kaikkien hallintokuntien näkökulmasta. Konkreettisia välineitä voisivat olla kestävän kehityksen ekologisen ulottuvuuden lisääminen järjestelmällisesti alueellisten yhteistyöryhmien työskentelyyn (esim. Helsingissä alue- ja aluetyöryhmät), kaupunginosien kestävän kehityksen suunnitelmat (4V- hankkeen selvityksessä asukasaktiivien ehdotus), aluetyötä tekevien ja järjestöaktiivien kouluttaminen ja kestävän kehityksen hyvien kokemusten jakaminen (4V koulutuspaketit, Keke mukaan kuvioihin -opas, hyvät käytännöt) sekä olemassa olevien verkostojen täydentäminen ympäristöosaamisella (esim. ympäristöjärjestöjen osaamisen ja HSY:n neuvonnan hyödyntäminen, kunnan ympäristöhallinnon ja aluetyön tiiviimpi yhteistyö). Viestinnässä kannattaa säilyttää selkeys, jolloin on tärkeä miettiä kohderyhmän kannalta, mitkä saavutettavat hyödyt ovat viestin tärkein kärki.

3. Ympäristövastuullisuuden tukeminen rahoituspäätösten yhteydessä.

Ympäristövastuullisuuden tukeminen rahoituspäätösten yhteydessä on tehokas tapa edistää ympäristövastuullisuutta. Esimerkiksi järjestöille myönnettäviin tukiin on mahdollista lisätä ympäristökriteereitä tai antaa ympäristöohjeita tukipäätösten yhteydessä (Keke mukaan kuvioihin -opas). Tehokasta on toki myös ympäristövastuullisen toiminnan tukeminen erikseen, kuten esimerkiksi Agenda 21 -ohjelma osoitti; ympäristönäkökulman huomioon ottavaa toimintaa syntyy hyvin erilaisissa järjestöissä ja yhteisöissä, jos siihen kannustetaan ja sitä tuetaan.

MITÄ KOMPASTUSKIVIÄ KESTÄVÄN KEHITYKSEN TYÖN EDISTÄMIS- SESSÄ ON JA MITEN NIITÄ VOISI POISTAA?

Kestävän kehityksen edistäminen hankkeen kohdealueilla on ollut haasteellinen tehtävä. Kohdealueet poikkeavat toisistaan merkittävästi aina lähtien alueen fyysisestä rakenteesta asukasaktiivisuuteen ja hankkeisiin suhtautumiseen. Keskeisiksi ongelmiksi kestävän kehityksen edistämiseksi on koettu:

1. Kestävän kehityksen mieltäminen lähinnä kierrätykseksi

Kestävä kehitys on kokonaisuutena laaja ja aiheuttaa usein sekaannusta ja hämmennystä. Tästä syystä kestävän kehityksen edistämistä kokonaisuutena ja sen mukanaan tuomia synergiaetuja on välillä vaikea hahmottaa. Vaikka kestävä kehitys näkyy monissa kuntien strategioissa ja tavoitteissa, sen vieminen käytäntöön on usein jäänyt puutteelliseksi.

2. Virkansa puolesta kestävän kehityksen edistävien eriytyminen

Kunnissa aluetyötä tekevien kestävän kehityksen osaaminen on erityisen vahva sosiaaliseen kestävyden osalta. Ympäristöasioihin erikoistuneita aluetyötä tekeviä taas ei ole. Aluetyössä asukkaiden ja järjestöjen kanssa on tästä johtuen paikallistasolla aukko ympäristötietouden edistämiseksi (vrt. koko kaupungin tasolla ympäristökeskukset). Asennemuutos aluetyössä ja täydennyskoulutus tällä kentällä olisi merkittävä edistysaskel kestävän kehityksen edistämiseksi kaupunginosissa. Aluetyötä tekevien tulisi saada ylemmältä tasolta selkeä viesti tarpeesta edistää kestävä kehitys kokonaisuutena. Tieto sen tuomista eduista ja ammatillinen tuki ovat välttämättömyyksiä tavoitteen saavuttamiseksi (esim. koulutusta ja vertaistukea).

3. Kestävän kehityksen eri teemojen mukaan ottaminen perustoimintaan

Kestävän kehityksen teemojen ottaminen mukaan järjestöjen tai asukastalojen perustoimintaan on toisinaan koettu haastavaksi. Kuitenkin myös onnistuneita esimerkkejä on, kuten Asukastalo Ankuri, jossa kestävän kehityksen teemoja toteutetaan muun toiminnan ohessa, eikä maahanmuuttajien mukanaoloa koeta esteeksi "vaikeiden" asioiden käsittelylle. 4V-hanke on tuottanut järjestöille ja paikallistoimijoille Keke mukaan kuvioihin -oppaan, jossa tarkastellaan mahdollisuuksia kestävän kehityksen edistämiseen niiden toiminnassa. Opas sopii myös kuntien aluetyötä tekeville oman työn kehittämiseen.

4. Tieto alueiden toimijoista ja tiedonkulku toimijoiden välillä on haastavaa.

Verkottuminen paikallisten yhteistyökumppaneiden kanssa on 4V:n kaltaisille toimijoille edellytys kestävän kehityksen edistämiseksi. Kumppaneiden löytäminen saattaa kuitenkin olla hankalaa ja saattaa viedä suhteettoman paljon aikaa ja resursseja. Toimivaksi tavaksi jakaa ruohonjuuritason tietoa yhteistyötahoista ja hankkeista alueella on koettu paikalliset verkostot, kuten Helsingissä alueryhvät ja Vantaalla turvallisuusryhmät sekä yhteistyö aluetoimikunnan ja -koordinaattorin kanssa.

KUNTIEN SISÄINEN, VÄLINEN JA MUIDEN TAHOJEN KANSSA TEHTÄVÄ YHTEISTYÖ

Alueellista asukastyötä tekevien yhteistyön kehittäminen

Alueellista asukastyötä tekevät kaipasivat laajempaa verkostoa, jossa vaihtaa kokemuksia ja osaamista. Verkostossa voitaisiin helpommin järjestää yhteisiä koulutuksia ja alan kehittämistilaisuuksia. 4V-hanke on osaltaan edistänyt alueellisen verkoston syntymistä Helsingin, Vantaan ja Espoon alueellista asukastyötä tekevien välille. Verkosto tukee toiminnan kehittymistä.

Vapaaehtoistyön kehittäminen

Vapaaehtoistyön (sosiaalityö, kulttuuritoimi, vapaa-aika ja sivistystoimi) kartoitus ja kehittäminen voidaan toteuttaa kuntien välisenä yhteistyönä. Yhteistyötä voisivat tehdä esim. kaupungin sosiaalityö (ainakin vanhusten palvelut) nuoriso- ja maahanmuuttajapalvelujen kanssa. Vapaaehtoistyötä voi suunnata enemmän ympäristönsuojelun suuntaan. Eri toimialat voisivat yhdessä kouluttaa asukkaita esimerkiksi ympäristöneuvojiksi (esim. kierrätysaskarteluohjaajia).

Asukastilojen ja talojen ylläpidon ja toiminnan kehittäminen kestävän kehityksen mukaisesti

Erityisesti ekologisesti kestävän toiminnan kehittäminen on tärkeää. Keskeinen yhteistyökumppani on ympäristökeskus. Eri toimialojen kesken voisi tehdä toimintamallien vertailua (esim. aluekoordinaattorit, maahanmuuttajakoordinaattorit, aluerehtorit). Kuntien aluetyössä (suunnittelijat, kentän työntekijät) on hyödyllistä eri kuntien välinen yhteistyö: kokemusten ja ideoiden jakaminen, yhteisten koulutusten järjestäminen. Kolmannen sektorin toimijoilla on asiantuntemusta ja kontakteja (mahdollisesti myös resursseja), joita kannattaisi hyödyntää. Jo pelkästään kuntien asukkailla on vankka arkielämän tietotaito.

Kestävän kehityksen kysymykset kaupungin asukkaita koskevassa toiminnassa

Ympäristökeskuksen kannattaisi panostaa kaupungin kulttuuritoiminnan ja kestävän kehityksen yhdistämiseen. Kulttuuritoimen työntekijät eri kunnissa voivat toteuttaa kestävään elämäntapaan liittyviä projekteja yhdessä tai samaan aikaan.

Kirjastot ja HSY mukaan

Kaupunginkirjastot pääkaupunkiseudulla voisivat tehdä enemmän yhteistyötä Helsingin Seudun Ympäristöpalvelujen ja ympäristökeskusten kanssa järjestämällä esimerkiksi jätteiden synnyn ehkäisyyn liittyviä tapahtumia tai tempauksia kirjastoissa. Kaupunkien julkisissa tiloissa on helppo tavoittaa asukkaita erilaisten kampanjoiden aikana.